

KNAPP ÉVA

Neoconcionatorok 18. századi panegyricusai a nagyszombati Stephaneumban

Oláh Miklós esztergomi érsek Nagyszombatban hozta létre a tridenti zsinat 1563. június 15-i határozatára hivatkozva az úgynevezett Ősrégi Szemináriumot (Seminarium Antiquissimum, 1566. április 23.) Szűz Mária titulussal, amelynek alapító okirata 1566. május 9-én kelt. A Magyar Királyság ezen első számú papnevelő központjának működése folyamatosnak tekinthető, 1630-ban Pázmány Péter alakította át, szabályzata ettől a Pazmaneumot követte, s Szent István első magyar királyról kapta a Stephaneum nevet. A szemináriumban mindenekelőtt bölcseleti és teológiai tudományokat oktattak. Évenkénti fő ünnepét augusztus 20-án, Szent István napján tartották.

A dolgozat az eddig kutatatlan, a Stephaneum főünnepén elhangzott huszonhét, 1716–1782 között Nagyszombatban önállóan nyomtatásban is megjelent latin nyelvű Szent István-beszéddel foglalkozik, különös tekintettel arra, hogy ezek a szónoklatok folyamatosan hozzájárultak a 18. századi kultusz ápolásához és fenntartásához, valamint a Magyar Királyság identitástudatának erősítéséhez.

Kulcsszavak: Seminarium Antiquissimum, Stephaneum, panegyricus, neoconcionator, Nagyszombat (ma Trnava)

A Szent István első magyar király által 1001-ben alapított, II. Szilveszter pápa által Ravennában jóváhagyott esztergomi egyházmegye érseki hivatalát és káptalanát Várdai (Várdy) Pál 1543-ban, Esztergom török elfoglalása miatt Nagyszombatba (ma Trnava, Szlovákia) költöztette. Az érsekség a visszaköltözésig (1820) ott működött, és irányította a Magyar Királyság katolikus egyházát. Oláh Miklós esztergomi érsek Nagyszombatban hozta létre a tridenti zsinat 1563. június 15-i határozatára hivatkozva az úgynevezett Ősrégi Szemináriumot (Seminarium Antiquissimum, 1566. április 23.) Szűz Mária titulussal, amelynek alapító okirata 1566. május 9-én kelt. A Magyar Királyság ezen első számú papnevelő

központjának működése az újabb kutatások tükrében – hullámvölgyekkel ugyan – folyamatosnak tekinthető, feltételezett újrászervezése 1590-ben Cheródy Márk szentgyörgymezei prépostnak köszönhető.¹ A Seminarium Antiquissimumot néhány évtizeddel később, 1630-ban Pázmány Péter alakította át, szabályzata ettől a Pazmaneumot követte, s Szent István első magyar királyról kapta a Stephaneum nevet.²

A Stephaneumban mindenekelőtt bölcseleti és teológiai tudományokat oktattak. Évenkénti fő ünnepét augusztus 20-án, Szent István napján tartották. Működése 1777-ig zavartalan volt, ezt követően, a nagyszombati egyetem Budára költözése után azonban kizárólag az alsóbb éves kispapok maradtak Nagyszombatban. Az itteni papnevelést néhány évvel később II. József szüntette meg, szorgalmazva az egyházmegyei általános papneveldek létesítését. Az intézmény kivételes jelentőségét méltatva az Ősrégi Szeminárium alapításának 450. évfordulóján ünnepi konferenciát rendeztek Esztergomban a Hittudományi Főiskolán (2016. április 27.), majd történetének különféle részleteivel az elmúlt években hiánypótló módon többen foglalkoztak.³ Az újabb kutatások ellenére azonban még ma is érvényes a megállapítás, hogy „[...] a nagyszombati szemináriumok [...] forrásai nincsenek kiaknázva, sokszor még a dokumentumok létezése is ismeretlen a szakirodalomban [...]”.⁴

A történettudomány érdeklődésére számot tartó nagyszombati szemináriumi forrásokon kívül a vonatkozó irodalomtörténeti dokumentumok szintén elkerülték a kutatás figyelmét. Ilyen kutatatlan témának számít a Stephaneum évenkénti augusztus 20-i ünnepén elhangzott latin nyelvű Szent István-beszédek együttese, amelyek közül – a jelenlegi ismeretek szerint – huszonhét 1716–1782 között Nagyszombatban önálló kiadványként nyomtatásban is megjelent.⁵ A prédikációk historiográfiai előzményeit keresve először Némethy Lajos bibliográfiáját tekintettem

¹ FAZEKAS (2017), vö. DÉKÁNY (1966), DÉKÁNY (1982).

² Teljes neve: Szent István Királyról és a Boldogságos Szűzről Nevezett Érseki Ősrégi Papnevelő Intézet. Vö. BALANYI (1937).

³ Így például MOLNÁR (2017), MECHLER (2019).

⁴ MOLNÁR (2017: 244).

⁵ Az e vizsgálatba tartalmi szempontból bevont prédikációkra a tanulmányban egyenként történik hivatkozás. A huszonhét, nyomtatásban megjelent prédikáció bibliográfiájának közlését e tanulmányban a korlátozott terjedelem nem teszi lehetővé.

át. Az általa számba vett kilenc nagyszombati beszéd közül nyolc a Stephaneumban hangzott el.⁶ Ez a szám kevesebb, mint egyharmada a ma ismert prédikációknak.

A Stephaneum főünnepén elmondott prédikáció-együttes feltáratlanságához minden valószínűség szerint hozzájárul az a körülmény is, hogy a beszédeket nem gyakorlott, mai fogalmak szerint irodalmi minőségben alkotó, kutató életművű prédikátorok, hanem az egyházi szónoklat elméletét és gyakorlatát magasabb szinten éppen elsajátító kispapok mondták. Irodalomtörténeti szempontból ez a kutatatlan forráscsoport megkerülhetetlennek tűnik, elsősorban azért, mert az irodalomelméleti tudás szintjének és az egyházi beszédtanulás folyamatának egy sajátos gyakorlati vetületét, mérföldkövét rögzíti. Ezek a nyomtatásban megjelent beszédek egyúttal bizonyos szinten a papi hivatás egyik meghatározó részének, a prédikálás „iskolájának” tükrői. Augusztus 20-i Szent István-panegyricus tartása egykorúan kitüntetésnek számíthatott, mondására valószínűleg a tehetségesebb kispap tanulók közül kértek fel az előljárók egy-egy személyt, akik előmenetelük révén képesnek mutatkoztak nyilvánosan bizonyítani a szemináriumban elsajátítottakat a jelenlevő feljebbvalók, a meghívott vendégek és tanuló társaik előtt.

A beszédek sajátos helyet foglalnak el az elméleti tudás egykorúan kötelező gyakorlati *repetitio*ja, az „iskolai” prédikálás és a szószékről nyilvánosan elhangzott ünnepi szónoklatok között. Míg az utóbbi folyamatosan vizsgálat tárgya, a *clerus junior* nagyszombati ünnepi Szent István-beszédeinek összegyűjtése és elemzése elmaradt. A prédikációk különleges sajátossága, hogy bennük együtt vizsgálható a már bizonyos szinten felkészültnek minősülő egyházi szónokok retorikai ismerettára és a még megszerzendő tudás kívánalma, valamint ennek alakulása, változása közel hetven éven keresztül (1716–1782), egy évenként megújuló reprezentációs téma keretében, ugyanazon intézményben.

A dolgozat az eddig nem vizsgált, a Stephaneum főünnepén elhangzott, önálló prédikációkként kinyomtatott latin nyelvű 18. századi Szent István-beszédekkel foglalkozik, különös tekintettel arra, hogy ezek a szónoklatok folyamatosan hozzájárultak a kultusz ápolásához és

⁶ NÉMETHY (1881: 49–50; 152–159).

fenntartásához, valamint a Magyar Királyság identitástudatának erősítéséhez.

A jelenleg ismert huszonhét, Stephaneumhoz kötődő Szent István-szónoklat mindegyike Nagyszombatban látott napvilágot, 1716–1771 között az Akadémiai nyomdában, majd 1776–1777-ben *Typis Tyrnaviensibus*, 1778–1782 között *Typis Regiae Universitatis Budensis* impresszummal. Formátumuk kivétel nélkül negyedré, terjedelmük hat és tizenkét levél között változik, leggyakoribb a nyolcleveles nyomtatvány. A változó terjedelmek és a megjelenési évek között összefüggés nem fedezhető fel.

Az egyetlen tizenkét leveles kiadvány további sajátossága, hogy rendhagyó módon ajánlással kezdődik, amelynek címzettje a kispap szerző patrónusa, Návay János, ekkor szegedi plébános. Ez egyben a jelenleg nyomtatásból ismert első, 1716-ban, a Stephaneum alapításának 150. évfordulóján elhangzott prédikáció, amelyet Borsos István elsőéves, filozófiát hallgató kispap tartott *Sertum excellentiorum virtutum Divi Stephani Apostolici Regis Hungariae [...]* (Tyrnaviae, Typis Academicis, Per Fridericum Gall, Anno Incarnationis Dominicae M.DCC.XVI) címmel. Az ajánlás háttérében az a körülmény húzódik meg, hogy Návay és Borsos egyaránt Korponán, Hont vármegye székhelyén született, és Návay – mint ez az ajánlásból nyilvánvaló – patronálta Borsost. Ennél a beszédnél a Stephaneum részéről valószínűleg még nem állhatott rendelkezésre nyomtatási költség, ezért volt szükséges a mecénás. Több dedikációval ellátott, önálló Szent István-prédikáció jelenleg nem ismert, valószínűleg azért, mert kiadásukhoz a későbbiekben már nem volt szükség külső segítségre, a Stephaneum és/vagy az Esztergomi Érsekség fizette a megjelentetés költségeit.

A Stephaneum fennállásának 165. és 175. évfordulójáról (1731, 1741) szintén ismert nyomtatott prédikáció. A jubileumi, 200. évfordulóra és az ezt követően megjelent kiadványok címlapján – az előzőektől eltérően – rendszerint utalás történt a szeminárium alapítási évétől eltelt időre, így hívva fel a figyelmet az intézmény tekintélyes múltjára (1766, 1768, 1770, 1779, 1780, 1781 és 1782).

A címlapokon látványosan feltűnő további, a szerző kiterjedt retorikai-poétikai ismereteire utaló „díszítő” sajátosságok a 18. század köze-

pén különösen divatos kronosztikonok (1748, 1760, 1761, 1765, 1767) és egy *carmen cabalisticum* 1761-ben. Több nyomtatványhoz címlapelőzőként, de magyarázó szöveg nélkül jelent meg (1748, 1754, 1759, 1760, 1765, 1766, 1767, 1768, 1771) egy ugyanazon, Joseph Jäger nagyszombati rézmetsző által készített metszet a Szent István tengerparton térdelve felajánlja a koronát Szűz Máriának – eddig egyedülálló – tematikával. Némethy Lajos szerint ez az ábrázolás egy „rég és műbecsű kép” ismeretében készült,⁷ aminek azonban mindeddig nem lehetett megbizonyosodni a fennmaradásáról és fellelni az őrzési helyét. Az éveken át ismételt felhasznált rézmetszet nyomódúcának folyamatos igénybevehetősége egyben jelzi azt is, hogy a prédikációk korlátozott példányszámában, az igényekhez igazítva jelenhettek meg, amit – többek között – igazolni látszik fennmaradásuk esetlegessége és közgyűjteménybeli ritkaságuk.

A címlapok további érdekessége, hogy szövegük jobbára terjedelmes, és a kor divatjának megfelelően általában teljesen kitölti a rendelkezésre álló papírméretet. A rendszeresen közölt informatív adatok sorrendje évtizedeken át szinte teljesen változatlannak tekinthető: cím, műfaj, időpont, alkalom/helyszín, intézmény előljárója, a szónoklatot mondó. A címen, a prédikáció „műfaján” (*dictio, dictio panegyrica, oratio panegyrica*) és az ünnepi alkalom megnevezésén kívül gyakran közöl adatokat a Stephaneum aktuális előljárójáról és címeiről, valamint a beszédet mondó személyről és előmeneteléről.

A címlap leghangsúlyosabb eleme minden esetben maga a címszöveg. Az egyéni vagy egyéninek látszó megoldások mellett esetenként megfigyelhető rájátszás korábban megjelent prédikációk, prédikációgyűjtemények címére. Ilyen például az elsőéves filozófushallgató, Borsos István már idézett 1716. évi szónoklatának címe, a *Sertum excellentiorum virtutum Divi Stephani Apostolici Regis Hungariae*, amely emlékezetbe idézi Illyés István *Sertum Sanctorum* [...] címen megjelent prédikációgyűjteményét (RMK I 1600, RMK I 1788).

⁷ NÉMETHY (1881: XIV). A Szent István király tengerparton térdelve felajánlja az országot Szűz Máriának témájú rézmetszetet több nagyszombati beszédhez is hozzáillesztették, a jelenlegi ismeretek szerint első megjelenése 1748. Vö. KNAPP (2022: 94). A rézmetszet mintájaként szolgáló kép jelenleg ismeretlen helyen lappang.

A címadás retorikája szerint több címtípus különíthető el. A beszédek címeként a szimbolizáló megfogalmazás 1760–1761-ig volt használatban, az ennél egyszerűbb témajelölés 1733-tól tűnik fel és 1782-ig adatolható, míg a műfaj és téma együttes, rövid jelzése 1767-től adatolható. A címek egyszerűsödése – a teljes szövegű tanulmányban részletesen bemutatott – ízlés- és hangvételi átalakulással járt együtt, a változás átmeneti szakasza 1733–1761 közé datálható. A folyamatra jellemző módosulások, a nyelvi megformálás és stílusbeli átalakulás az egyházi felvilágosodással párhuzamosan ható folyamatnak tűnik fel.

Szent István a címekben a szimbolizáló elnevezések révén Magyarország igaz ősatya (1723), az Úr házának erős kőalapja (1725), a legfenségesebb esztergomi hegyről származó béke fejedelme (1729), Pannonia hármás dombja (1754), fejedelmek csodája (1759), továbbá személyekre utaló, antikvitásból származó megszemélyesítésekkel ő a magyar Numa Pompilius (1730) és Hercules (1761). E forma tartalomra irányuló változatai révén feltűnik a Szent István-i erények koszorúja (1716), ő a menny és a föld közötti vita tárgya (1731), továbbá a fejedelmek ideája és az erények példája (1760).

A témaközpontú, illetve tematizáló címadás egy Szent Jobbról szóló beszéddel kezdődik (1733), több prédikáció a *Divus Stephanus Hungariae Apostolus* címet (1741, 1743) viseli, valamint ennek címelem-változatait (*rex et apostolus* 1748, 1768; *rex* 1765; *regius apostolus et apostolicus rex* 1770; *primus rex* [...] *apostolus patriae pater* 1781; *divus rex* [...] *apostolus* 1782). A téma alkalomhoz kapcsolódó megnevezése mindössze egyszer, a Stephaneum alapításának kétszázadik évfordulóján jelenik meg címként: *Seculum secundum Antiquissimi Seminarii Sancti Stephani Regis et Apostoli Hungariae* (1766).

1767–1780 között a műfaj és a téma együttes megnevezésével a fentieknél egyszerűbb címek jöttek létre (például *Panegyrica Divi Stephani laudatio* 1767; *Panegyricus Divo Stephano* [...] *dictus* 1771, 1776, 1777, 1778, 1779, 1780). A visszatérő, egyszerűsödő és ismétlődő címelemek együttese a korábbiak információgazdagságához képest mértéktartónak, letisztultnak, egyben szokványossá váló megoldásnak tűnik fel.

Az ünnepi szónoklat megnevezésére a címlapon eltérő kifejezések találhatók, így a *dictio*, *dictio panegyrica*, *oratio*, *oratio panegyrica*, *panegyri-*

cus. A műfajra vonatkozó, címlapon elhelyezett szerénykedő jelzéstől függetlenül a beszéd szövege rendszeresen az *oratio* kifejezés után kezdődik. A címlapokon viszonylag gyakori *dictio* megjelöléssel valószínűleg fel kívánták hívni a figyelmet a prédikációk szokásosnál alacsonyabb professzionalitására is.

A műfaj jelzését több esetben kíséri az ünnepi alkalom idejének évenként visszatérő megnevezése. Utóbbi történhetett körülírással vagy konkrét keltezéssel. Ha teljes dátumot közöltek, ezt az adatsort áthelyezték közvetlenül az impresszum fölé, de attól egy-egy léniával elkülönítve, így például 1730-ban (Die 20. Augusti.), 1731-ben (Die 20. Augusti Anno M.DCC.XXXI.), 1741-ben (Anno a Partu Virginis M. DCC. XLI. Die XX. Mense Augusto.) vagy 1743-ban (Anno a Partu Virginis M.DCC.XLIII. die 20. Mense Augusto.).

1716–1733 között a beszédek tartásának helyszíne jól követhető a címlapokról, 1716-ban *in aedibus suis*, 1725-ben *suae in Urbe Tyrnaviensi Domi*, 1729-ben, 1730-ban, 1731-ben, 1733-ban és 1748-ban *in antiquissimo seminario* prédikáltak a kispapok. Ettől eltért az 1723-as év, amikor – meg nem nevezett okból – a nagyszombati Szent Miklós bazilikában (*in cathedrali divi Nicolai Basilica Tyrnaviensi*) hangzott el a szónoklat. A későbbi években a változatlan helyszín megnevezéséről áttevődött a hangsúly az évenként visszatérő alkalom jelzésére, a szeminárium névadójának ünneplésére. Utóbbi körülírás intimitását fokozta, amikor a szeminárium lakóit Szent István családjaként (*familia*) említették meg (így például 1766, 1770). A Stephaneum épületén belül a beszédek elhangzásának konkrét helyszínére nem található utalás, ez minden bizonnyal a szeminárium kápolnája vagy díszterme lehetett.

A szeminárium előjárójának név szerinti említése többnyire visszatérő eleme a címlapnak, elsősorban azért, mert ő lehetett az a személy, aki kiválasztotta a beszédet mondó kispapot, azaz aki felelős volt a szónoklatért és annak minőségéért. Ezt jelzi a prefektus nevéhez kapcsolt *deferente* (például 1723, 1725, 1759, 1760, 1761, 1765), illetve a *sub [...]* *praefecto* (például 1716, 1748) kifejezések rendszeresnek tűnő ismétlődése. 1766 után elmarad a Stephaneum prefektusára vonatkozó tájékoztatás, ami összefüggésben állhat az esztergomi sematizmusok évi megjelenésének folyamatosságával, ahol ezt az információt és a Stephaneum

kispapjainak nevét tanulmányi előmenetelükkel együtt rendszeresen közölték.⁸

A címlapokon viszonylag kevés megjegyzés található az ünnepi beszédek hallgatóságára. Az előjáróságon, az esztergomi káptalan tagjain (*coram Venerabilis Archi-Capituli Strigoniensis*) és a szeminárium kispapjain, diákjain kívül feltételezhető a tanintézménybe meghívott vendégek rendszeres jelenléte. Utóbbiakról a címlapok nem tájékoztatnak, ugyanakkor a szónoklatot mondó rendszerint kitért a hallgatóságra már a beszéd elején, a bevezetés megszólítás részében (így például: *Illustrissimi, Reverendissimi DD. Senatus Metropolitane, caeterique Domini AA. Ecclesiastici, Stephanus Borsos, Sertum excellentiorum virtutum Divi Stephani Apostolici Regis Hungariae [...], Tyrnaviae, Typis Academicis, 1716, A_{1r}; Illustrissimi, ac Reverendissimi Venerabilis Archi Capituli Strigoniensis P. P. nec non Stephanaeae [!] hujus Domus Praesides Sapientissimi, Admodum Reverendi Domini, caeterique AA. ornatissimi, Mathias Chmel, Serenissimus e Monte Strigoniensi Pacis Princeps seu D. Stephanus Primus Hungariae Rex [...], Tyrnaviae, Typis Academicis, 1729, A_{1r}).*

A szónokok megnevezéséhez túlnyomó többségben hozzátartozott annak kinyilvánítása, hogy ők a beszéd elmondásakor a Stephaneum intézményéhez tartoznak (*alumnus Seminarii, convictor Seminarii*). Ugyanakkor előfordul olyan körülírás is, amely azt tartotta fontosnak közölni, hogy a szónok – jóllehet a Stephaneumban él és tanul – nem az esztergomi érsekség területéről származó személy, így például Nunkovits Antal 1767-ben az Esztergom egyházmegyei *clerus junior* másodéves teológus hallgatója volt,⁹ nevéhez viszont a beszéd címlapján az *oratore Antonio Nunkovits, Diaeces. Quinque-Eccles. alumno* körülírás társult (Antonius Nunkovits, *Panegyrica Divi Stephani laudatio Regi Hungariae clarissimo [...], Tyrnaviae, Typis Collegii Academici Soc. Jesu, 1767*).

Az *orator* neve minden esetben megtalálható a címlapon, eleinte rendszerint tanulmányi előmenetele megnevezésével. A tanulmányokban történő előrehaladás nem befolyásolta a Szent István-napi prédikációt mondó személy kiválasztását. A szónokok közül mindössze egyetlen kispap, Rummer (Rumer) György tartott két Szent István-napi be-

⁸ Vö. <http://www.bibliotheca.hu/schematismus/>. Utolsó megtekintés: 2023. 12. 05.

⁹ KÁDÁR–KISS–PÓKA (2011: 4425).

szédet, 1723-ban elsőéves teológusként, majd 1725-ben harmadéves teológusként. A ráeső kétszeri választás háttére ismeretlen, ugyanakkor megjegyzendő, hogy 1725-ben Szent István személye és emlékezete csupán a beszéd kiindulópontjául szolgált, maga a prédikáció a „szentistváni házat” (Stephaneum) és a működését anyagilag támogató személyeket, valamint jótéteményeiket dicsérte.

A nagyszombati Stephaneum névadó ünnepén elhangzott beszédek összetartozását az évenként megújuló alkalom, az intézmény szokásai, az elméleti tudás és a megismert, mértékadó prédikációk nyomán elsajátított tájékozottság egyaránt biztosította. Alapvető sajátosságuk, hogy nem tartozik hozzájuk úgynevezett jelige (textus), azaz olyan bibliai vagy egyéb idézet, amelyet a szónok kiindulásként és szentbeszédet összefogó gondolatként használhat fel.¹⁰ Ennek háttéréül valószínűleg az a képzet szolgált, hogy a beszédek évenként visszatérően ugyanolyan keretek között egyetlen kivételes, a magyar történelmet formáló személyre emlékeztek.

A teljes terjedelmű dolgozat részletesen bemutatja a nagyszombati Szent István-panegyricusok irodalomelméleti vonatkozásait, az ünnepi neoconcionator-beszédek retorikai sajátosságait, végül függelék egészíti ki a prédikációk részletes bibliográfiai számbavételével. Ezek közléséről terjedelmi okból itt le kellett mondani.

Felhasznált irodalom

BALANYI 1937	BALANYI Gy., <i>Pázmány Péter és a papnevelés</i> , Theologia, 4 (1937), 31–39.
DÉKÁNY 1966	DÉKÁNY V., <i>Az esztergomi szeminárium négyszázéves jubileumára</i> , Vigilia, 31 (1966), 442–454.
DÉKÁNY 1982	DÉKÁNY V., <i>Érseki Papnevelő Intézet</i> , in: <i>Az esztergomi Főegyház-megye névtára és évkönyve</i> , 1982, Esztergom, 1982, 468–471.
FAZEKAS 2017	FAZEKAS I., <i>Oláh Miklós</i> , <i>Az Ősrégi Szeminárium alapítója</i> , Magyar Sion, 11/53 (2017/2), 215–228.

¹⁰ A jelige elhagyását feltehetően a neoconcionatorok tanárai tanácsolták. Ismert olyan nagyszombati Szent István-panegyricus is, amelyhez tartozik jelige (például: Johann Ludwig, *Lobrede auf den Heil. Stephanus König von Ungarn gehalten an dessen Festtage in der Domkirche zu Tyrnau [...]*, Tyrnau, Acad. S. J., 1771), de ennek nincs köze a Stephaneumbeli ünnepi beszédekhez.

KÁDÁR–KISS–PÓKA 2011

KÁDÁR Zs. – KISS B. – PÓKA Á., *A Nagyszombati Egyetem Teológiai Karának hallgatósága 1635–1773*, Budapest, 2011.

KNAPP 2022

KNAPP É., „Gyönyörű volt szál alakja” Szent István király ikonográfiája a sokszorosított grafikában a XV. századtól a XIX. század közepéig. (Pótlások, új ábrázolások, adalékok és javítások), *Művészettörténeti Értesítő*, 71 (2022/2), 277–296.

MECHLER 2019

MECHLER K., *Az Esztergomi Szemináriumi Levéltár rendezéséről*, *Magyar Sion*, 13/55 (2019/1), 115–132.

MOLNÁR 2017

MOLNÁR A., *Az Ősrégi Szeminárium 17. századi növendékei és mindennapjaik két ismeretlen számadáskönyv tükrében*, *Magyar Sion*, 11/53 (2017/2), 229–257.

NÉMETHY 1881

NÉMETHY L., *A Szent István első és apostoli királyról mondott dicsbeszéd irodalma*, Budapest, 1881.

18th century Panegyrics of Neoconcionators in the Stephaneum in Trnava

Referring to the decision of the Council of Trent on June 15, 1563, Miklós Oláh, Archbishop of Esztergom, founded the so-called Ancient Seminary (Seminarium Antiquissimum, April 23, 1566) with the title of Virgin Mary in Nagyszombat (today Trnava, Slovakia), whose founding document was dated May 9, 1566. The operation of this number one priest seminary in the Kingdom of Hungary can be considered continuous; it was remodeled by Péter Pázmány in 1630, its rules followed the Pazmaneum (Vienna) from then on, and it was named Stephaneum after the first Hungarian king, Saint Stephen. In the seminary, above all, philosophical and theological sciences were taught. Its annual main feast was held on August 20, St. Stephen's Day.

The paper deals with the so far unresearched twenty-seven speeches of St. Stephen delivered at the main feast of the Stephaneum in Latin between 1716–1782 and independently published in print in Trnava, with particular regard to the fact that these speeches continuously contributed to the cultivation and maintenance of the 18th-century cult, as well as to the strengthening of the sense of identity of the Kingdom of Hungary.

Keywords: Seminarium Antiquissimum, Stephaneum, panegyricus, neoconcionator, Nagyszombat (today Trnava)